

Tallinna Kirurgide Selts 65aastane

Rando Truve – Tallinna Kirurgide Selts

15. detsembril 2011 tähistas Tallinna Kirurgide Selts (TKS) piduliku koosviibimisega 65 aasta möödumist seltsi asutamisest. TKS-i asutamise täpne kuupäev ei ole kahjuks teada, sest seltsi loomist kajastavad dokumendid on aegade jooksul läinud kaduma. Seltsi tegevus algusaastatel on taastatud seltsi loomisest osa võtnud doktorite – B. Änilise, A. Tuchi, Š. Gulordava ja A. Gavrilovi – mälestuste põhjal. Nende andmetel toimus see 1946. aastal ja seltsi esimeseks esimeheks valiti G. Järvekül. TKS-i tegevus G. Järvekülje energilisel juhtimisel oli olnud aktiivne. Ettekanded seltsi koosolekutel käsitlesid põhiliselt kõhukoopa kirurgilisi haigusi, kuid ka traumajärgseid tüsistusi. Seltsi aktiivne tegevus katkes aga 1949. aastal, kui TKS-i juhatuse esimeheks vormistati Punalipulise Balti Laevastiku kirurg N. Petrov. Vabadussõja veteran ja Vabaduse Risti kavaler G. Järvekül arreteeriti ja saadeti vangilaagrisse, kus ta 1953. aastal suri. Seltsi tegevus N. Petrovi juhtimisel muutus ebaregulaarseks, liikmemaksud ei laekunud ja 1954. aastal tunnistas TKS-i koosolek juhatuse töö mitterahuldavaks. Seltsi uueks esimeheks valiti L. Šostak ning seltsi tegevus intensiivistus taas. Ettekannete temaatika keskendus jälle kõhukoopa kirurgilistele haigustele (J. Saks, Š. Gulordava). Uue temaatikana lisandus kopsutuberkuloosi kirurgiline ravi (J. Ennulo, E. Kama). TKS-i liikmete arv suurenes 20-lt 27-ni.

Aastatel 1959–1961 juhatas TKS-i A. Seppo. Ettekannete põhisuunaks sai traumatoloogia, eeskätt ettekanded toruluude murdudest ja luude tugevustopograafiast. TKS-i liikmete arv kasvas 43-ni. Aastatel 1961–1967 oli TKS-i esimeheks

B. Äniline. Sel ajal ettekandmisele tulnud tööde temaatika kaldus jälle enam kõhukoopakirurgiale. Käsitlemist leidsid aga ka uroloogia (S. Lavrentsov) ja juba iseseisva areneva distsipliinina anestesioloogia (B. Lehepuu) probleemid. 1967. aastaks oli TKS-iga liitunud juba 64 kirurgi.

Perioodil 1967–1981 oli TKS-i juhatuse esimeheks U. Sibul ning 1981–1987 R. Truve. Need 20 aastat olid tänu U. Sibula initsiatiivile väga edukad, sest TKS-i liikmed avaldasid hulga teadustöid. TKS-i liikmed jõudsid nendel aastatel väitekirja kaitsmiseni 14 korral: meditsiinikandidaadi väitekirja kaitsesid U. Sibul (1966), J. Männiste (1968), A. Haavel (1971), H. Poola (1972), R. Oro (1974), A. Lutsuver (1978), S. Ulp (1979), A. Kork (1985) ja I. Miidla (1985) ning meditsiindoktori väitekirja U. Sibul (1972), Š. Gulordava (1973), J. Männiste (1974) ja R. Truve (1980). Nendel aastatel tuli teaduskraadi omandamisel lisaks avaldatud artiklitele oma uuringute tulemusi ka laialdaselt tutvustada. Seetõttu esinesid TKS-i liikmed ettekannetega nii Eestis toimunud kirurgianõupidamistel kui ka kõikvõimalikel Nõukogude Liidus toimunud selle ala konverentsidel. Et dissertatsioonides käsitletud uuringud olid aktuaalsed, siis võtsid Eestis toimunud teadusüritustest sageli osa tolle aja juhtivad teadlased Moskvast, Leningradist, Kiievist ja mujalt. Korduvalt võtsid TKS-i liikmed ettekannetega osa Läti ja Leedu kirurgide seltside koosolekutest ning omakorda sai nende esindajaid vastu võetud Tallinnas.

1970. aastatel tekkisid ka esimesed kontaktid põhjamaade erialaseltsidega. 1973. a võttis TKS esimest korda vastu Soome

Kirurgide Seltsi ning toimus ühine sümposium teemal „Aktuaalseid probleeme haavandtõve kirurgias – vagotoomia“. 1976. aastal oli TKS-i külaliseks Rootsi Kirurgide Selts. Ühiskoosolekul käsitlemist leidnud probleemide ring oli väga lai: haavandi verejooksud, pankreasekirurgia, rasvumise kirurgiline ravi, neerutrantsplantatsioonid Rootsis ja veenihaiguste kirurgia. Soome Kirurgide Selts oli taas Tallinnas 1979. aastal. Seekordse ühisistungi temaatika käsitles haavandtõbe, pankreasehaiguste ja Crohni tõve kirurgilist ravi. Tekkinud head kontaktid võimaldasid omakorda saada kutseid vastukülaskäikudeks.

Aastatel 1987–1992 oli TKS-i juhatuse esimees H. Poola. Need olid Eesti ajaloos pöördelised aastad: toimus laulev revolutsioon, elavnes muinsuskaitse liikumine, peeti loomeliitude ühispleenumi jms. Loomulikult ei saanud ka nii apoliitiline organisatsioon, nagu on TKS, jääda selles kõrvaltvaatajaks. 28. aprillil 1988 esines TKS avaldusega, et toetada loomeliitude ühispleenumil tehtud ettepanekuid. Omalt poolt esitas TKS oma pöördumises tervishoiutöötajatele nõude, et kõik Eestis töötavad arstid ja õed peavad valdama eesti keelt. Loomulikult jäi ka nendel pöördelistel aastatel TKS-i põhitegevuseks otsida lahendusi erialalistele probleemidele. Ettekannete põhiraskus oli jätkuvalt haavandtõve, sapiteede, pankrease ja proktoloogiliste haiguste kirurgilisel ravil. Lisaks korraldistele koosolekutele organiseeris TKS üleriigilise seminari haavandtõve-kirurgias. Uue temaatikana lisandus TKS-i koosolekute programmi tol ajal järjest enam elujõudu võitnud endoskoopiline ja laserkirurgia. Sellesse perioodi jäi ka TKS-i 40. aastapäeva pidulik tähistamine. Kuna ettekannete temaatika

oli planeeritud võimalikult laiana, haaras see nii kõhunäärme kirurgiat (J. Männiste), haavandtõve kirurgiat (R. Truve), koronaarkirurgiat (T. Sulling) kui ka lastekirurgiat (M. Mägi).

Ajavahemikul 1992–1995 juhatas TKSi M. Leibur. Koos Eesti taasiseseisvumisega kujunes sel perioodil aktuaalseks nõukogudeaegse tervishoiusüsteemi reorganiseerimine. Nii kerkisid ka TKSi koosolekute päevakavva arutlused vajadusest laiendada ambulatoorset kirurgiat, probleemid seoses voodifondi vähendamise ja jms. Erialaliste ettekannete temaatika kandus raskus üha enam endoskoopilisele kirurgiale. Lisaks juba tavapäraseks kujunenud abdominaalkirurgia probleemistikule leidis koosolekul käsitlemist ka plastilise kirurgia temaatika. 1994. aastal toimus järjekordne ühiskonverents Soome Kirurgide Seltsiga. Koos endokrinoloogidega korraldati seminar „Diabeetiline jalg“.

Järgmine TKSi esimees oli S. Eving, kes juhatas seltsi aastatel 1995–1997. Endiselt kujunes seltsi koosolekul üheks teemaks kirurgilise teenistuse reorganiseerimine Tallinnas. Arutluse all oli kirurgi vajalik töökoormus ja operatiivne aktiivsus kirurgiaosakondades. Vaeti päevakirurgia hetkeseisu. Ettekanded, mis olid seotud kirurgide igapäevatööga, käsitlesid suures osas endoskoopiliste operatsioonidega seotud probleeme. Samas oli arutluse all ka endokriinnäärmete kirurgia ja korraldati onkoloogidega kolorektaalvähi kirurgilise ravi ühisseminar.

TKSi korrapärane tegevus jätkus ka aastatel 1997–2006, kui seltsi juhtis J. Tepp. Ettekanded hõlmasid abdominaalkirurgiat, kuid peeti ka ühiskoosolekud endokrinoloogide, dermatoloogide ja plastikakirurgidega. Toimusid seminarid, kus käsitleti elektrokirurgiat ja venoosete jalahaavandite ravi.

Aastatel 2006–2009 oli TKSi juhatuse esimeheks A. Viiklepp. Abdominaalkirurgiat käsitlevad ettekanded olid peaaegu eranditult seotud endoskoopilisest tehnikast tulene-

vate võimaluste ja probleemidega. Arutluse all oli nii reflukshaiguse ravi, laparoskoopiline jämesoolekirurgia kui ka laparoskoopiliste apendektoomiate ja songaoperatsioonide problemaatika. Koosolekul leidis käsitlemist bariatriline kirurgia ja ka sellised olulised teemad kirurgias nagu portaalhüpertensioon, rektaalfistulid, rinnavähk ja veenihäiguste kirurgiline ravi.

2009. aastal valiti TKSi juhatuse esimeheks A. Trudnikov, kelle juhtimise all jätkab selts kindlas rütmis tänapäevani. 01.10.2009. aasta seisuga kuulus TKSi 60 tegev- ja 9 auliiget (J. Ascensio, N. Haug, E. Kullamaa, E. Küüra, J. Männiste, H. Poola,

A. Saks, R. Truve, A. Vaar). 2011. aastal lisandusid auliikmete loetellu L. Dubrovski, S. Eving, E. Juhani ja A. Pärk. Koosolekud toimuvad regulaarselt iga kuu viimasel neljapäeval ja seda traditsiooniliselt juba üle 40 aasta. Arutlusel olevate teemade ring haarab kogu tänapäeva üldkirurgiat. Lisaks on tavaks seltsi liikmete ettekanded osavõttudest rahvusvahelistel konverentsidel ja ülevaated Tallinna haiglate kirurgiaosakondades tehtud tööst. Analüüsitud on ka osakondade auditite tulemusi. 65aastane Tallinna Kirurgide Selts jätkab oma tegevust endiselt nooruslikus rütmis.

rando.truve@gmail.com

Pauls Stradinši medal TÜ emeriitprofessorile Lembit Allikmetsale

Maie Toomsalu – TÜ anatoomia instituut

12. jaanuaril 2011 otsustasid Pauls Stradinši nimelise Läti Meditsiini-ajaloo Muuseumi nõukogu ja Läti Teaduste Akadeemia anda 2011. aasta medal arstiteaduse ja meditsiini ajaloo alal TÜ emeriitprofessorile Lembit Allikmetsale. Medal asutati 1982. aastal ja seni on seda antud 43 õpetlasele. Medali kätteandmine toimus Tartus õppinud ning kirurgiaprofessorina töötanud Ernst von Bergmanni 175. sünniaastapäevale pühendatud pidulikul koosolekul 16. detsembril 2011. Päeval asetati Riias resideeruva Saksa ja Taani suursaadiku osalusel mälestustahvel E. Bergmanni sünnimaja seinale. Õhtusel koosolekul esines L. Allikmets loenguga E. von Bergmanni tegevusest Tartu ülikoolis (1854–1878). Kavas olid ettekanded ka Bergmanni genealoogiast ja hilisemast töötamisest Saksamaal (ta lahkus 1878 Tartust Würzburgi ja 1882 sealt Berliini ülikooli). E. von Bergmann on maailmas tuntud aseptilise meetodi rajajana kirurgias. Ta osales kirurgina osa kolmes sõjas ning arendas haavade, vigastatud liigeste ning kolju- ja peatraumade

ravimeetodeid, rasvemboolia profülaktikat jm.

L. Allikmetsa tegevusest andsid ülevaate allakirjutanu ja Läti Ülikooli farmakoloogiaprofessor akadeemik Vija Kluša. Viimane rõhutas L. Allikmetsa aktiivset tegevust närvisüsteemi farmakoloogia arendamisel, suure erialakoolkonna loomisel, farmakoloogiakonverentside organiseerimisel Balti riikides, Läti Ülikooli arstiteaduskonna rajamise nõustamisel. Paljud Läti arstiteadlased kaitsesid 1960.–1990. aastatel meditsiini väitekirju TÜ kraadinõukogudes. L. Allikmets kuulub ka Läti Ülikooli arstiteaduskonna professorite valimise nõukogusse ning on mitmeid kordi osalenud Läti ülikoolide meditsiinierialade akrediteerimisel. Tunnustati ka L. Allikmetsa muud tegevust akadeemiliste traditsioonide arendamisel Balti riikides. Koosolekul osalesid Saksa suursaadik Lätis, Läti tervishoiu- ja tervise minister, Läti Teaduste Akadeemia akadeemikud, Läti erinevate arstiteaduslike seltside liikmed.

maie.toomsalu@ut.ee